

Kort historik av Kellokoski – Mariefors

För 9000 år sedan var Kellokoskis högsta punkter öar i det forntida träsket Ancyclus. Kellokoskis släta områden utgörs av lera som avlagrats på träskets botten.

Keravanjoki som strömmar genom byn var i tiden en viktig laxälv vars fiskerätt hörde först till det estniska Paadis klostret, sedan till katolska kyrkan och efter reformationen till kungens gård.

När dammen uppfördes i Vanda ås mynning upphörde laxen att stiga. Så i skiftet av 1500-1600 talet fick bönderna i Träskända och Tuomala lov att bygga en kvarn vid åns västra strand.

Mjölharens torp torde ha varit den första bostaden i Kellokoski.

På 1760-talet fanns det två frälsgårdar i Kellokoski, Augustin Ehrensvärds och Johan Sederholms. Erik Olander köpte år 1768 frälsgårdarna och Kellokoski gård uppstod då. Olander bodde i Kellokoski och under hans tid fanns det 18 torp, en ny kvarn, en såg, ett tegel- och ett lerbruk, ett rödmyllesmältverk, en tjärugn och en krog.

Kellokoski utvecklades märkbart på slutet av 1680-talet när Helsingfors–Hollolavägen blev färdig. År 1793 köptes gården av Lars Olof Nysten, som år 1795 köpte en del av smid rättigheterna av Lars Falk från Forsby. Två år senare började brukets verksamhet i Kellokoski. Bruket kallades Marieforsbruk efter Lars Olofs maka Maria. Så fick Kellokoski sitt svenska namn.

År 1800 byggde Nysten en egen kyrka i branten av ån och anställde en präst. Brukets kyrka används fortfarande regelbundet av Tusby församling. Nysten gick i konkurs år 1803 och då blev Johan Solitander gårdens och brukets nya ägare. År 1837 köpte Lars Magnus Björkenheim gården och startade många förnyelser, till exempel grundandet av en skola. Under Björkenheims tid tillverkade bruket till exempel spikar, yxor, hästskor, gångjärn och hammare.

Gården ärvdes 1856 av Robert Björkenheim som fokuserade sig mest på utvecklandet av jordbruket. Gården växte från 3000 hektar till 5500 hektar, varav åkerareal 600 hektar. Robert Björkenheim började med växelbruk, skaffade 200 nötkreatur, grundade Holsteinmejeriet (som existerar fortfarande), mejeriskolan och brännvinsbränneri.

År 1858 brann bruket ner till grunden. Till det nya bruket skaffades nya maskiner från Sverige. I samband med det kom det också smeder och andra anställda med sina familjer. På den tiden tillverkade bruket huvudsakligen lantbruksverktyg.

Det självständiga brukets tid

År 1865 skiljdes gårdens och brukets vägar åt när Axel Wilhelm Wahren köpte bruket. Från den tiden finns bland annat Patronsparkens gamla villor. Snart ändrade Wahren bruket till aktiebolag och realiserade sina aktier. Huvuddelägare blev då Georg Franz Stockmann, Gustav Albert Herlin och Edvard af Björkstén.

År 1881 köpte Waldemar von Frenckell bruket på konkursauktion men sålde det efter några år till Wolter Ramsay. År 1892 blev Mariefors Bruk ett aktiebolag i familjens ägo.

Gårdens sista glansdagar började 1896 när Carl Fredrik Carlander tillsammans med sin bror köpte Mariefors Bruk och flyttade sitt eget bruksföretag från Björkboda med alla maskiner och svenskspråkiga personal till Kellokoski. Efter två år brann bruket vilket ledde till en total förnyelse av fabriken. Bland annat murades byggnaden av tegel, man övergav smide av järnstänger och började köpa råvaror.

Efter att C.F. Carlander avled 1934 tog hans söner Nils-Erik och Torsten ansvar över fabriken. Fabriken namn, Björkboda Fabrik, ändrades till Kellokosken Tehdas Oy-Mariefors Bruk Ab. Nils-Erik bodde i Helsingfors men Torsten (Totti) flyttade till Kellokoski och förnyade fabriken organisation och produktionsmetoder. Under Tottis tid framhövdes direktörens roll kraftigt. Totti tog hand om personalen och deras familjer så som en patron. Han till exempel påverkade människornas fritid och vardagsliv.

Kello-båtarna

År 1955 blev den första finska aluminiumbåten, Kello 1, färdig i Kellokoski fabriken. Idén kom från Tottis son Per-Håkan. Eftersom intresset var stort började massproduktion omedelbart.

Sammanlagt fanns det 12 modeller. Under de första 5 åren tillverkades det ungefär 8000 Kello båtar. Största delen av båtarna exporterades till Venezuela, Kongo, Indien, Danmark och främst till Sverige.

Hembygdsföreningen Me Kellokoskelaiset har under några år samlat information om Kellovene och om nuvarande Kellovene-ägare i Kellovene registret. I dammbassängen där båtmodellerna testades ordnas det en Kellovene-regatta, den första gången i år 2013.

Fabriken sista år

Den ekonomiska situationen blev sämre och Kellokosken Tehdas Oy-Mariefors Bruk Ab såldes till Fiskars Oy. Då blev det slut på fabriken Kellokosken Tehdas Oy – Mariefors Bruk Ab. Fiskars fortsatte att tillverka Kellovene båtar till slutet av 1970- talet när tillverkningen flyttades till Ähtäri (Buster-veneet). År 1980 sålde Oy Fiskars Ab fabriksfastigheterna till Kellokosken Tehdas Oy som hyr ut utrymmen till småföretagare.

Kellokoski gård

Robert Björkenheim som med sin energiska inställning lyft Kellokoski gård till sin prakt omkom i en tågolycka år 1878. Familjen kunde inte längre sköta gården. År 1883 köpte Konni Zilliacus gården. Zilliacus byggde den nya huvudbyggnaden som nuförtiden är Kellokoski Sjukhus förvaltningsbyggnad. Zilliacus tid på gården blev kort och hans hustru sålde gården till Otto Ragnar Mellin år 1904. År 1909 köpte Finska staten gården och bönderna kunde lösa in gårdarna till sig själv (Lex Kellokoski). År 1913 köpte sjukhusverksamheten resten av gården och år 1915 började Kellokoski Sairaala sin verksamhet. Mark som blev utanför sjukhusverksamheten såldes till Tusby kommun.